

פֿעסטער צייטונג

פֿעסט, פֿרייטאג, יב חשון ה'תרמ"ה.

Budapest, den 31. Oktober 1884.

אויף דיועזע צייטונג קאָנטאָן
עדען מאָג
ס'רעזומירט דער
דער פֿינאנציעלער שטאַטוס
נאָכט מיט דעם קאָנטראָל
דער פֿעסטער בלאַטשעס.
דיאָ דער אַקציען בעזיצערס ווּך
אין דער בוכהאַנדלונג דעם
מאַרזין בוריאָן
בוּדאַפֿעשט (מאַרקטֿאַגאַר)
וואָסן ס'זאָל זיין דיאָ פֿרעמדע
אָנס געלדער צו ווערן געלעבט.

דיועזע בלאטט ערשיינט
דריימאל וואָכענטליך
פֿעסטמאָל מיטוואָך אונד פֿרייטאָג
זונד קאָסטעס
פֿיר עסענער ווייב אונד אַן
נאָנציעריג 8 גולדען ע. וו.
האַלביעריג 4 גולדען ע. וו.
פֿיערעליעריג 2 גולדען ע. וו.
פֿיר אָיסלאַנד
נאָנציעריג 10 גולדען ק. ע. וו.
האַלביעריג 5 גולדען ק. ע. וו.
פֿיערעליעריג 2 גולדען ק. ע. וו.

Nr. 76. ערסטער יאָרהאַנג.

צום גענעשטאַנדע האַבען אַבער אַבערשאַפֿט ווערדן
דאָ דיועזע שאַן אין צאַהלרייכע פֿאַללען איהרע אונד-
פֿאַהריקייט געצויגט, אין זאָלבען פֿראַגען אין רוב-
טיגעס אורטייל אַבצוגעבען.

עס איזט אונדעם נאָך זעהר פֿראַגליך אָב
דער אונדאַרישע רייכטמאָן זיינע צושטימונג צור
געזעצליכען איינפֿיהרונג דער עבען ערוואָהנטע
דרייאַ פינקטע געבען ווידע! אונד דאָך דאַרף מאַן
ניכט פֿערגעססען, דאַס דיאָ שטאַטשעוויצאַנער
אין אַנאַם איינע ווייט ערהווינדערע פֿאַרטייאַ ביל-
דעט, אַלס דיאָ אַנט-סעמטען אין פֿעסט! דיאָ משאַר-
טשעוויצאַנער בילדען איינע ווירקליכע פֿאַליטישע
פֿאַרטייאַ מיט איינעם קלאַרען פֿאַליטישען פֿראַג-
נאַמט; זיאָ וואָללען נעמדיך איין זעלבסטשטאַנדע
פֿאַן אונדאַרן פֿאַלקאָממען אונדאַהאַנגעס קראַ-
אַציע! איזט דיועזע פֿאַרדערונג אויך ניכט איינפֿיהר-
באַר, זאָ קאַנן דענאָך איינער פֿאַרטייאַ ניכט זאָלע
רעכט שטרייבן נעמאַכט ווערדען, איינע זאָלבע
פֿאַרדערונג צו שטעללען! ווירדען דיאָ מיטגלידער
דיועזער פֿאַרטייאַ זיך פֿאַן שקאַנדאַלען פֿעריגע האַל-
טען, דיאָ האַטטע נעמאַנד דאַס רעכט, איהר איר-
גענדוויאָ נאָהע נעמאַכט ווערדען, אַנדערס יעדאָך פֿער-
האַלט עס זיך מיט דען אַנט-סעמטען דיועזע פֿער-
דען קיינע איינזיגליכע פֿאַליטישע פֿאַרטייאַ, דאַ
דאַס איינע מיטגלידער דיועזער, דאַס אַנדערע מיט-
גלידער אַבער זענער פֿאַרטייאַ אַנדערהאַרט, זיאָ האַבען
אַלואַ קיין פֿאַליטישע, זאַנדערין בלאָס אין העצט-
פֿאַנגאַמט! דיאָ אומטריבע ער אַנט-סעמטען
זינד מיטן געוויסן שטאַטליכערע, אַלס עטוואַ יענע
דער שטאַטשעוויצאַנער; אַום זאָ בעדייערליכער
וואַרע עס דאַהער, וועגן דער אונדאַרישע רייכטמאָן
טראַצדעם דערן מוטה ניכט האַטטע, אַום דעם
פֿאַרדערונג אונד דער רעניערונג אַללע ערפֿאַר-
דערליכען מיטטעל צור פֿערפֿונג צו שטעללען,
וועלכע געאַייגנט וואַרען, דען פֿערדערליכען
אַנט-סעמטען אַום אונדאַרן אַויסצוראַטען
אונד דען פֿרעדען צווישען דען פֿערשדענען קאַן-
פֿעססאַנען ווערנד ערצושטעללען!

דיאָ רייכטמאַנס וואַהלען אין דייטשלאַנד.

אַם 28 דיועזעס זינד אַום נאַנצען דייטשען
רייכע דיאָ רייכטמאַנס וואַהלען דורכגעפֿיהרט וואַר-
דען, דאַס רעגענט אַזט איין רעכט טורירגעס.
דיאָ ליבעראַלע פֿאַרטייאַ דיאָ אין דייטשלאַנד
ניכט וויאָ אַונס, דיאָ איינזיגליכע רעניערונגס
פֿאַרטייאַ בילדעט, האַט אַום אַללגעמינען איינע
עמפֿאַנדליכע געדרעלאַגע ערליכטען וועהרנד
דיאָ זאָגענאַנטע, זאַציאָליסטען פֿאַרטייאַ אַום
דיאָ וואַהלען געשטאַר קט הערפֿאַנגונג, אין
צאַהלרייכען וואַהל-בעצירקען, אין דענען ביהערע
אימער ליבער אַלע קאַנדידאַטען געוואַהלט
וואַרדען מיטען אין פֿאַליגע דעם אַנוואַכסענע דער
זאַציאָליטישען וואַהלער, שטיכ וואַהלען פֿאַרנע-
נאַכטען ווערדען, דאַ קיינער דער קאַנדידאַטען דיאָ
אַבסאָלוטע שטימען-מאַריטאַט עהיעלעט, אין
דען זעכס וואַהל-בעצירקען פֿאַן בערלין זעלבסט
זינד פֿיער שטיכ וואַהלען נאַטורליך געוואַהלט
ערשיינען בלאָס אין צווייאַ וואַהל-בעצירקען דער
דייטשע הויפטשטאָרט צווייאַ קאַנדידאַטען מיט אַב-
סאָלוטער שטימען-מאַריטאַט, אונד דיועזע ביידיע
זינד יודען! דער איינע אַזט נעמליך דער בע-
קאַנטע, האָבאַנזעווענע, יידישע פֿאַליטיקער
לאַווע, דער צור ליבעראַלען פֿאַרטייאַ געהאַרט,
דער אַנדערע דאַנענען אַזט אין געוויסעסער

אונדאַרישע דעלעגאַציען אין דער פֿיערליכען איינ-
ענין פֿאַם 28טען דיועזעס בענעדיקט האַטטע, לייעס
זיך דער קאַנג מיט דען אייגענען מיטגלידערען
דער דעלעגאַציען אין געשפֿאַכע אין אַום זיך א-
בער דיאָ לאַגע דעם לאַנדעס גענויע קלאַרטייט צו
פֿערשאַפֿען, דאַ ווענדעטע זיך דער קאַנג אויך אין
דיאָ פֿיער קראַטישען מיטגלידערען דער דעלעגאַ-
ציען מיט דען וואַרען; דיאָ פֿאַנגאַנגע אַום קראַ-
טישען לאַנדטאַגע זינד זעהר בעדייערליך! דיאָ
„שטאַטליכען אומטריבע“ איינער געוויסען דאַר-
טיגע אונדאַרישע זינד פֿאַרזעהר עטוואַ אַנדערהאַ-
טעס! דיאָ הייסט זאָ פֿיעל; דיאָ שטאַרטישע-
וויצאַנער האַבען אין איהרען „שטאַטליכען אומ-
טריבע“ עטוואַס אַנדערהאַרטעס געלייטשטע, דעם-
האַלב מוסטע מאַן גענען זיאָ אין ביהערע אונד-
האַרטער וויינע פֿאַרזעהרען אונד זיאָ אַום דער פֿער-
זאַמלונג אַויסשטאַטען! צור כאַראַקטעריזירונג
דער שטימטונג אין דען קרויזען דער אַפֿאַציען
אין קראַציען מיטען וויר נאָך הערפֿאַרבענען
דאַס נאַכדעם דיאָ שטאַטשעוויצאַנער געוואַלטאַם
אַום דעם לאַנדטאַגע אַויסגעשלאָסען וואַרדען -
איינע מיטגלידערען דער זאָגענאַנטען, געמאַינטען
אַפֿאַציען, דענען דאָך זעמאַנד עטוואַס צו ליידע
געטאַהן פֿרווילליג דען זעצונגען זאַל פֿערלאַס-
ען האַבען! וויאָ עס אַללגעמיין הייסט, טהאַטען
זיאָ דיועזען שריטט אַום פֿורבס פֿאַר דען וויל-
דען שטאַטשעוויצאַנער! אַום לאַנדטאַגע בלייעב
אַלואַ נור דיאָ זאָגענאַנטע, נאַציאָנאַל אַנדערע-
ניערונגס פֿאַרטייאַ צוויקן וועלכע יעדאָך נאָך
צאַהלרייכע פֿענט, אַום בעשלוס פֿאַהרן צו זיין!
אונד דיועזע נאַציאָנאַל אַנדער רעניערונגס-
פֿאַרטייאַ לענטע נון ניכט דיאָ האַנדע אין דען שאַם,
זאַנדערין וויכטע געזעצע צו שאַפֿען, וואַרדען דען
אומטריבען דער שטאַטשעוויצאַנער אין פֿיר אַל-
לעמאַל אין ענדע געמאַכט ווערדען זאָלע, זאָ וואַר-
דע אין געזעצן געשאַפֿען, קראַפֿע דעסען דער
פֿאַרזעט יעדעס אַנדערעסערייכען שקאַנ-
דאַל-מאַכער אַום לאַנדטאַגע, דאַס וואַרט ענטציע-
הען, אַנדער גענועלבען אויך אַויסשטאַטען קאַנן!
אין געוויסעסען גענועסן וואַרדען געשאַפֿען, דעם-
צופֿאַנגע דיאָ רעניערונג יעדע העטצושריפט אָהנע
ווייטערעס קאַנפֿיצירען קאַנן, אַויבערדעס וואַרדען
דיאָ געשוואַרענע גענערייכע בייאָ פֿרעכעס קלאַנען
בעזיצונג, אַז דיועזע אויך דיאָ פֿורכבאַריטען
העטצער אימער פֿיינשפֿאַרבען האַבען!
אַללגעפֿאַללס אַזט קראַציען דעסמאַל דער
אונדאַרישען געזעצ-געבונג אַום איינען שריטט פֿאַר-
אַום! אויך בייאָ אַום קאַנגטע מאַן דען אַנט-סע-
מיטשען אַנדערהאַרטען נור הורד פֿאַלגענדע דיאָ
פֿונקטע אין געוויסעסען ענדע ביידיע; ערשטעס,
דאַס דעם פֿאַרזעטען דאַס רעכט איינערטייט
ווערדע יעדעס, דער אַום פֿאַרלאַטענטע געניען איינע
שטאַמט אַנדער גענען איינע קאַנפֿעססיען העצטע
זאַנליך דאַס וואַרט צו געטציעהען אונד גענועלבען
נאַטורליכעפֿאַללס אַום דעם פֿאַרלאַטענטע צו שטאַ-
ען! - צווייטעס, דאַס מאַן דער רעניערונג דיאָ
מאַכט איינערטייט יעדע העטצושריפט גלייך נאָך
איהרע ערשיינען צו קאַנפֿיצירען, דאַמיט דאַס
פֿאַלק הורד דאַס לעזען זאָלבער מיטצו-שריפטען
ניכט גייטען פֿערנישטע ווערדע! - דרויטעס
ענדליך מיטען דיאָ געשוואַרענע גערייכטע בייאָ
פֿרעס-קלאַנען וועלכע איינע עהרע-בעליידיגונג
אַנדער אַבער איינע העטצושריפט גענען אירגענד אַי-
נע דאַסע, איינען שטאַמט אַנדער איינע קאַנפֿעססיען

„נייע יידישע פֿעסטער צייטונג“
פֿרענעמערצאַיאַנס-פֿרייז: נאַנצ-יעהריג 8 גולדען,
דאלב-יעהריג 4 גולדען, פֿיערעל-יעהריג 2 גולדען.
יענע אונדערע נעהרשען פֿינעמערצאַיאַנען,
דערען אַבאַנגעגענטע מיט 18טען וואַנעבער אַבלייפֿט ערויכען
ווי רעניערונג, צו וואַללען, דאַמיט דיאָ דענעלשעניע
צווענדונג דעם בלאַטטעס קיינע שטאַרונג
ערלידען, אַללע צושריפטען אונד געלדענענען פֿיר
דיאָ נייע יידישע פֿעסטער צייטונג זינד צו אַרדעסטרען אַן:
Moritz Burian in Budapest.

דיועזע אינפֿאַכע אַרדעסע נענינט פֿאַלקאָממען.
נייאַ איינערטענע אַבאַנגעגענטען פֿער-
האַלטען דיאָ ביהערע ערשיינענען 15 לעפֿערונגען
דער „פֿרייטאג-ספֿאַראַט-בילאגע“ ענטהאַלטענד
דיאָ באַגראַפֿיען דעם רייזען אַויס צו ייִ
די אַיהרע ווילונג, די וואַקאַל לאַנדרייִ
די מדרש ווילונג, די עקבאַ אַינזיג, די
משה סופֿר זעיל אונד סיר מאָזעס מאַנ-
טע פֿאַרע נאַ זאַמט פֿאַרשטאַט; פֿערנער
דיאָ בערייטע ערשיינענען פֿאַרשטעצונגען דעם
פֿאַליעטאַנס, דער בעקעהרעט פֿילאָזאָף גראַסיס
גענועלבען.

פֿאַליטישע איבערזיכט.

אין דיועזע אייגענבליקע אַזט דיאָ איינערע
פֿאַליטישע עסטערייכ-אונדאַנאַם אין דיאָ איינשיס-
סע פֿערלענגט, דאַס פֿאַרלאַטענט האַלט קיינע
פֿאַרטייכען זעצונגען, דאַ אַום בעדייעטענדער
טהייל דער דעפֿיטירטען אין דיאָ דעלעגאַציען הי-
נינגעוואַהלט וואַרדען, אויך דיאָ דעלעגאַציען
קאַנגען פֿאַרלייבט קיינע אַרדענטיכען זעצונגען
אַבאַהאַטען, אַום דאַס געמינאַמע באַרשעט, וועל-
כעס זיאָ איינעמליך פֿערהאַנדלען זאָללען, פֿאַר-
עריט פֿאַן דען פֿערישערען, פֿאַב-איינשיססען
גינדליך שטודירט אונד געפֿירט ווערדען מוס, וויר
האַבען אַלואַ מיטטלער וויילע צייט אונדערן בליק
אין וועניג אויך נאָך אַויסצושריפט צו
ריכטען.

דאַס איינע צוואַכטע לייענערע אַזט קראַ-
אַציע, אונדערע זענער וויססען בערייטע, דאַס
דיאָ נאַנצע שטאַטשעוויצאַנער-פֿאַרטייאַ אַום דעם
לאַנדטאַגע אַויסגעשטאַטען ווערדען מוסטע, אַום דעם
זע הורד איהרע שקאַנדאַל-זוכט יעדע פֿערהאַנדלונג
דעם לאַנדטאַגע אונדאַנליך מאַכט, דאַס אַזט
וואַהל ניכט אַום געזעצען בענינערע, אַלליין עס
ניכט עבען פֿאַללע וואַ מאַן עטוואַס טהון מוס,
וועגן עס אַום געזעצען אויך ניכט אַויסצושריפט גע-
שטאַטטע אַזט! דער קראַטישע לאַנדטאַג האַט
12 איינפֿאַך אַויסאַיאַנער געהען מיטען וויל
16 ביז 15 שטאַטשעוויצאַנער זיך אין דען קאַפֿף
געזעצטע יעדע פֿערהאַנדלונג אונדאַנליך צו מאַ-
כען, עס וואַר אַלואַ קיין אַנדערע אַויסגע פֿאַר-
האַנדען, אַלס דיאָ שקאַנדאַל-מאַכער מיט געוואַלט
אַום דעם פֿערהאַנדלונגס זאַללע צו שטאַטען, דאַס
וואַר פֿיר דען קראַטישען לאַנדטאַג אין געבאַט
דער זעלבסט-ערהאַלטונג!
זיינע מאַינטעטע דער קאַנג האַט נאַכטראַג-
ליך דיועזע פֿאַרזעהרען דעם קראַטישען לאַנדטאַג
נעם געבלייבט, דיאָ אונדאַרישע דעלעגאַציען האַט
בעקאַנטליך אויך פֿיער קראַטישע מיטגלידערע,
נאַכדעם זיינע מאַינטעטע דיאָ אַנשפֿאַכע אַן דיאָ

ידישע מאטריקען. פראגע צור שפראכע. דאס נעגאן.
דאדער קאָממט האטטע נעמליך אן דען רייכט-
טאג איינע פעטיצאָן געריכטעט, דאָמיט איין נייעס
געזעטץ געשאַפֿען ווערדע צור, רעגעלונג דעס
ידישען מאטריקען-וועזענס. איבערדיעס שיקטע
דיעזעס ליבענסווירדיגע קאָממטא אײך אין ציר-
יולאָר און זאמטליכע קאָממטא אונד הויפט-
שטאָטישע בעהאָרדען מיט דער ביטטע, דיא רע-
וועהנטע פעטיצאָן וועגען "רעגעלונג דעם ידישען
מאטריקען-וועזענס" ביים רייכסטאנע אונטערשטיט-
צען צו וואַללען! — דיעזעס צירקולאר נון געלאנג-
טע אין דער הויפטשטאָטישען אויסשוס-זיטצונג
צור בעשרעכונג, דער אָבער-טאָר דר' נאָר די
שטעלטעט דען אנטראג, דאסס דאָס איין רעדע
שטענדע צירקולאר אן דיא הויפטשטאָטישע
רעכטס-קאָממסיאָן געוועזען ווערדען מאָגע, דא-
מיט זייענע העיריכער איין נוטאכטען אבגעבען (צו-
שטימונג). נון ליעס זיך אבער דאס יידישע
מיטגליד דיעזעס אויסשוסעס, נעמליך דער רייכט-
טאג-דעפוטירטע דר' אלעקסאנדער אולל-
מאנן, הויך דייענע "צושיטמונג" ניכט אינשיב-
טערן זאָנערן זאנטע: "אײך בין דער אונזיכט, דאס
דיעזעס צירקולאר אינפאך צור קעגנזאגנס געזאג-
טען ווערדע, עס איזט הויכאויס ניכט טארהייב, דאס
דיא רעכטס-קאָממסיאָן ערשט דארבייטען איין נוט-
אכטען אבגעבען, וואס וויר דיעסבעצוגליך צו טהון
האָטטען, דיא הויפטשטאָרט האט הויכאויס קיינען
נוגיד, זיך איינער פעטיצאָן וועגען, רעגעלונג דעם
ידישען מאטריקען-וועזענס" אינזשיליעטען, נאכדעם
דיא מאטריקען דער ידישען געמיינדע אן בודאפעסט
פאלקלאָממטא נור איידיגען געפירט ווערדען; אײך בין
איבערציגט, דאסס דאס נעאָראדער קאָממטא נון
אויס אנט-סעמיטיסמוס דייענע פעטיצאָן אן דען רייכט-
טאג רייכטעטע! דיא הויפטשטאָרט ווירד וואָהל דאָך
ניכט איינער אנט-סעמיטישען שטראמונג זיך אנט-
שליעטען! (בעוועגונג) — נון ערהאָב זיך דער
פאָרווערטערע צווינגעליכער אונד זאנטע: "עס
האָנדעלט זיך העיביא אייגענטליך נור אויס דיא
אינהאלטונג דער געוואלדיגען געשאַפֿט אַרדונג
דיא יעדער אינזשיליעטענע געגענטשאַנד איינער פאב-
קאָממסיאָן געוועזענע ווערדען מוס, וואָלטען וויר
דאס צירקולאר נור אינפאך צור קעגנזאגנס עדהען
אונד דיא אינפאָרדערונג אבליעהענע, דיא מיטטען
וויר יא דען געגענטשאַנד זאָגליך איינער פאָרמל-
כען פיר האַנדלונג אונטערזיערען, וואס געוויס ניכט
ראטענע וואָרע, אײך בין דאָהער זיך דאפיר, דאס
דער געגענטשאַנד פאָרלייבט דער רייכטאמיט-
סאָן צוגעוועזען ווערדען! — דער אויסשוס אקצעס-
טירטע נון דייענע אנטראג, אונד דאס צירקולאר
ניג אן דיא רעכטס-קאָממסיאָן אב. — אללענ-

פאלא האט זיך דר' אלעקסאנדער אוללמאן
אין פערדיגענטע ערוואַרבען, דאס ער דארף אויפ-
מערקזאם געמאכט, דאס דיא נאנצע פעטיצאָן אויס
רעגעלונג דעם ידישען מאטריקען-וועזענס" נור
פאָס אנט-סעמיטיסמוס אויסגעהען קאָנטע. דאס
דע איזט דורך איין געזעטץ גערעגלט, איין בע-
זאנדערטע געזעטץ אויסגעשליך פיר יידישע
מאטריקען געבען נור איינע יידישע אנט-
סעמיטען פאָרדערן. האָפֿענטליך ווירד נון אײך
דיא רעכטס-קאָממסיאָן פאָן דייענעם געזיכטס-פונק-
טע דאס פערלאנגען דעם נעאָראדער קאָממטאס
איןפאך פערווערענען!
* (דער נייע האָנווע-ד-מיניס-
טער) וויר וויר יינגסט מיטגעהיילט האבען, זאָ
איזט עס אײך געקאָממען! זיט דעם אבליעבען דעם
נראפען ראדאוי ווארדע נעמליך דאס האָנוועד-
מיניסטעריאום, דעם נאמען נאך פאָן באראן אָר-
צו, דער צוגליך מיניסטער און דיא פערזאן דעם
קאָניס פערזוואלטע, אבער בעען נור, דעם
נאמען נאך! דיא ווירקליכע זעלע דעם האָנוועד-
מיניסטעריאום וואר שאן זיט ארהערן דער שטאאטס-
סעקרעטאָר דעזעלבען, נעמליך פערלאמא-שאל-
ליטנאנט באראן פֿעריערוואר, דאס געט-
רייכע אמתס-בלאטט געמחאלט נון צווייא אללער-
האכסטע ענטשיליעטענע; נעמליך דען ענטשיליעטענע
דעם באראן אָרצו פאָן דעם פאָסטען איינעם האָנ-
וועד-מיניסטערס, פֿיר וועלכען ער נאר גיע דיא בע-
פֿאָהונג האטטע; דאָן ווערדע דיא פערענגונג דעם
ביוהרגען שטאאטס-סעקרעטאָרס פערלאמא-שאל-
ליטנאנט באראן פֿעריערוואר, און צווייא האָנ-
וועד-מיניסטער! דייענע ערענגונג האט אללגעמיין
איינען נוטען אינדרוק געמאכט, ווייל יא וויר געזאגט,
באראן פֿעריערוואר אײך בין זעצט דיא
אייגענשליכע זעלע דעם האָנוועד-מיניסטעריאום
וואר, און וועלכער אייגענשאַפֿט ער זיך אויס דאס
האָנוועד-וועזען איבערהויפט ראפט פערדייענטע
ערוואַרבען האט, ער האַטטע דייענע פאָסטען שאָן
לאנגסט פערדייענט, אלליין עס איזט אן אינאָרן
איינמאל ברויך, דיא מיניסטער דען געוועזענע דעם
פארלאמענט צו ענטשעממען, וועהרנד פֿעריערוואר
דעם מיליטאָר שטאנדע אנהאָרט אונד ניכט מיט-
גליעד דעם פארלאמענטס וואר, זאָ קאם עס, דאס
ער אלס "פאב-מאנ" אין דער אייגענשאַפֿט איינעם
שטאאטס-סעקרעטאָרס דאס האָנוועד-מיניסטעריאום
לייטעטע, וועהרעדע דער מיניסטער זעלבסט דאס
האָנוועד-מיניסטעריאום נור אײך רייכטאמיט-פער-
טירטע. יעצטע וואָלטע זיך דאָך באראן פֿעריע-
רוואר, ניכט מעהר דארף איינעהען, דאס ער
זעלבסט נור דיא "ארבייט", איין אנדערער דאנענען.

דער פאָס פאכע קיינען בלויזע דונסט האט, דיא
שטעללונג, דען מיטלע אונד דען געהאלט איינעם
האָנוועד-מיניסטער האבען זאָלל, ער האט איינעם
ערקלאָרט: זיך פֿערנערדיק קיינעם מיניסטער אונד
טעראָרדען צו וואָללען, דער צור לייטונג דעם האָנ-
וועד-מיניסטעריאום ניכט דיא פאבמאנישע בע-
פֿאָהונג געזעצט, אונד לעבער אײך דען פאָסטען-
איינעם שטאאטס-סעקרעטאָרס צו פֿערלאסען! —
דיא וואר נון קיין אנדערער אויסוועג, אויסוועג פֿאָר-
ציגליכע גייסטען-קראפט ניכט צו פֿערלעיען, אלס
הערן באראן פֿעריערוואר צום האָנוועד-מיניסטער
צו ערענגען! — אונד דאס איזט געוויס נאנץ קאָר-
רעקט, אײך לעבען קאָממט עס אָפט פֿאָר, דאס
אויסגעצייכענטע מאַנער אײך דיענטע פאָן דומט-
קאָפֿען שטענען מססען, וועלכע איינעם האָנען
ראנג איינעהמען, נון איזט עס געוויס גערעכטער,
ווען בעען דער פֿערדייענטפֿאללע מאנן אײך דיא
איהם געבוירענע האָנע שטעללונג ערהאַלט, —
עס עראינערט דייען אן איינע, אונקראַפֿטע אויס-
דעם לעבען גענערעלסוואַהנס, דייענער פֿילאָזאָפֿישטאנע
נעמליך אלס בוכ-האלטער אונד געשאַפֿטס-לייטער
איינעם אונטער איינעם אונטערשטען בערלינער זיי-
דענ-פֿאָבריקאנטען, איינער זייער פֿייניע זאנטע
איהם אינזט: "הערר גענערעלסוואַהן! אײך פֿינדע דאס
געשיק אײך פֿיר אונטערזיערע דאס איין האָנעלע-הר-
טער מאנן, וואר יא עס זיבט, אײך דייענטען איינעם
גייסטען-בעשראַנקטען מענשען שטעהען זאָלל!" —
דער ליבענסווירדיגע פֿילאָזאָפֿישע ערווערערטע יע-
דאָך לאַבעלד: "אײך בעוואונדערע אויס גענענטהיילע
דיא וויר יא עס פֿיננע נאָטעט! זעהען זיא דאָך!
וואָרע אײך און רייכער זידינע. פֿאָבריקאנט זאָ קאָנ-
טע אײך יא מייענע שטען צו ניכטס ברויכען, זאָ אבער
איזט ער פֿאָבריקאנט, אײך אבער זיין בוכ-האלטער
אונד געשאַפֿטס-לייטער — אונד וויר קאָננען ביידע
לעבען!" — באראן פֿעריערוואר האט ניכט אָפֿ-
לאָזאָפֿיש דעראַכט, ער וואָלטע קיינען מיניסטער
אלס שטען בלאָס דעס האָלט אנהעמען, ווייל דייענער
יא בייא זייער אונטערשטענדיג דען פאָסטען איינעם
שטאאטס-סעקרעטאָרס ניכט בעלייטען קאָנטע!
ווער דאס פֿערדייענט האט, דער זאָלל אײך דען
לאָזן ערהאַלטען! (נוצר תנה יאכל פֿריה!) — געס.
טערן אויס איהר פֿארטיטאנע האט באראן פֿערי-
ערוואר, בערייטט דען איינער אײך דיא
האָנדע זייער מאיעסטאָט אבגעלענט, וואָרף ער
זייען פאָסטען דעם האָנוועד-מיניסטער טהאמאָל-
ליך אנטראט.
* (אלבערמבערזעוויצי-
מיניסטער) אַלבערמבערזעוויצי, דער רעפֿערענט
דער ליבעראלען אדרעססע, הערר אלבערט בער-
זעוויצי, איזט פֿאָר איינען טאנען צום מיניסטערי-

אונטעלאנגט, רייכטעטע יא איינען פאסט פֿלעהערדען בליק
אויף שפיינזעלע אונד זאנטע: "דייער קאנטס דאס שאָן
אללעס ערצאלען, זאָלל לאנגע אָרען האט דער פֿער-
פֿלוקטע צויערער דאָך ניכט, דאס ער אײך דאס אָרע,
וואס דייענעם געטלענענען קאָממטען געשפראכען ווירד!
שפיינזעלע מוילמאס שויעטע זיך פֿורכט.
זאס אויס, אָב יא ניכט פֿאָן יעכאנדעס בעלוישע ווירד,
דאן רעב יז זיך מיט ביידען דיא שפיינע אונד
זאנטע!
אבער דיא 10 נולדען בעקאָסטע אײך געוויס! דאס
דאָך קיין לעיעס פֿערשפֿעכען זיין! אײך שפייטע פֿאָלל.
בייא דעם פֿראקטישען גרונדזאצע מינעס נוסען הערן
בייא דער איינער פֿראנס: "וואס טראַנט מיט דאס איין?"
— ווען אײך איהנען דאס העימינס ווירקליך פֿערטויען
זאָלל, זאָ בעשטעהע אײך דארף, דאס דאסולבע מיר ווע-
ניכטענס 10 נולדען איינפראגע!
ניכט 10 נולדען! דייער יעצטע בילה, אײך דייערן
גליעדערען דיא נייגעריע גלייך איינעם העפֿטען פֿעכער
ארבייטעטען זיין! ניכט 10, זאָנערדן 20 נולדען זאָללסט
דאס אלס געהאַלטע. הרהאָונג בעקאָסטע, דאָך ריקע ענד-
ליך מיט דייענעם פֿערפֿלוקטען געהיימיסעס הערויס, דאמיט
אײך ניכט אויס נייגעריע קראנג ווערדע!"
דיא ערוואַהונג איינער בעלאָהונג פֿאָן 20 נולדען
וויקטע אויף שפיינזעלע מוילמאס שויעטע זיך בילה אין
טיבער, פאסט אונטערוואוסט ערשטע ווא נון דיא בילה אין
דיא נישע איינעם פֿענסטערס, וועלכעס אויף דען היהנער-
שפאלל הוויסנינג, דיא זיך דאָרס געוויס גען איין מעש

בליקען ליעס, נון בענאן דיא מאנד מיט וויכטיגער מינע
אונד אין ליספֿעלדעס טאָנע פֿאָלנערעס צו ערצאלען:
געטען אבערס, אלס עס נאך דוקעל וואר, ניג
אײך אין דען האָף הוויס, היער ערליכטע וואר דער
שטעלע, וואָ דאס געטענע אונטערען שפיינזען, היער זיך
בעפֿינדעט, איינען מאנן שטעהען, דער מיט דעם קאָפֿע
צום ניסטער גיעדענעביקט וואר אונד בייא דען שויען הו-
נייבליקען וואָלטע, אײך ווארדע רעכט אָרנעליך, אײך
דאכטע מיר, וואר דאָך מאנע מענשען נאר זאָ ניינעריג
זינד אונד אייטער נור אום דאס טהון אנדערער זיך קיט-
טערן! וואס גענש דייענע פֿערמדען מענשען דער ראכבי
יצחק פֿעריערוואר אײך מוס דאָך זעהען, וואר ווייט
דייער איינדרנינג מיט וייער נייגעריע עס טרייבען
ווירד! . . . שאָן נאך וועניגען מינוטען בעמקריטע אײך,
דאס דער פֿערמדע האָרבער איין שפיינזענע אונד עקע צוויי
זייער ברוכט-שאטע צויעהט אונד עטוואס פֿאָן דעם פֿענס.
טער דרוכט-האָרען אָדער צווישענדיקע ווילל, זעלבסטפֿער-
שפֿאַנדליך האבע אײך ער דארף ניכט אנקאָסטען לאסען.
אײך בין ראש צו איהם הונגאריאל! . . .
אונד וואס וואר דען דאס ענדע?" — פֿראנסע בילה,
ברענגען פֿאָר נייגעריע.
נון, נון! (מאָה שפיינזעלע ווערדע דאס וואָרס)
אײך ריקע דעם פֿערמדען נאנץ לויט צו: "וואס וואָללען יא
אונד וואס ווענען זיא הייער?" — ער אבער דורכבאָהרעט
מיך פאסט מיט וייען ווילדען בליקע אונד ריקע מיר לייזע
צו: "וויילסט דאס מיט האַלטען, ווא אלסע העקעס!"
— נון, מאן ענגט מיך יא ניכט אומזאָנסט שפיינזעלע מויל-
שאט; מאן ווייט, דאס אײך דאס מויל אס רעכטען פֿלאטע

י נ ג ע ה, דער אבגלייך י ו ד ע, דער זאצא-
ליסטען-פארטיא זיך אנגעשלאסען! — ביא דען
שטיב-וואהלען האבען דיא ליבעראלען קאנדראטען
וועגן אויסזוכט אויף איינען זיענען דא דיא זאנע-
נאנטען קאנזערוואטיווען אויס האט געגען דיא
ליבעראלען אידעע שטימען הערע צו גונסטען
דיא זאצאליסטישען אונד אנט-טעמיטישען קאנדי-
דאטען אבערען דרעפטען!

אינטערעסאנט איזט עס אימערדיקן דאס
דער יידישע קאנדראטע לאזען געגען דען וועלטע-
דיהמטען אונזערוואטע-פארעסעסאן דער נאצ-
אנאל-אקאנאמי דר' אדאלף וואנא גע, דער
זאצאליסטישען אונד דען זיענע דאפאן טרוג-ער-
היעלט נעמליך 8127 שטימען, ווערענע וואנא ג-
נער 6754 שטימען האטען! — זינגער
זיענטע מיט 25,388 שטימען דיא אירינגען
שטימען אויף זיענע געגען קאנדראטען,
טראנגער אונד אונד קעלער, זיך צערשפליט-
טערטען, דער ערשטע ערהיעלט 13,522, דער לעצט-
טערע 10,787 שטימען. — נון מיססען דיא וועלט-
בערוהמטען ליבעראלען פאליטיקער ווי דאס
ריכטיקע איזט מונקעל מיט דרא אנט-
טעמיטישען געגען קאנדראטען דיא שטיב-וואהל אב-
ווארטען ווערענע דער עבענפאללע ליבעראלע
קלאטען איינעס איבערזיענען זאצאליסטישען
ביא דער שטיב-וואהל אונד קאמפע געגען איבער-
שטעהט! — זא זיענען עס אונד דער ערווענע-
שטאדט דעס ווערטען רייכעס אויס, ווא דרא בע-
רוהמטעסען מאנער דורך אנט-טעמיטישען אונד
זאצאליסטישען ליכט פערדראנגע ווערדען קאנען,
לידער האבען וור אין אונזארן אנלאסליך דער
ליטטעסען פארלאמענט-וואהלען טעהרערע זאלען
טרווענע ביישפילע ערלעבט ווא צום ביישפיל
דער איינטיגע מיניסטער-פראדענט שטעפאן פאן
ביטטוי דורך דען נארווישען גענעראל
בעזיענט ווארען! אונד זעלבע אנדערע פערדענט-
פאללען מאנער אונדארדען געפראנגע דורך זיענע
ווא זומאנד אונד קאלעסאלא געוא
רא אין איינע בליקען וור הייטע אויף דיא פאר-
נאנגע אונד הייטען רייכע, זא מיססען וור וועהמ-
טהוי איסרופען! אללעס לידער נאנען זא וורא
ביא איינע!

וור האבען דעמאך אויך אונד הייטען רייכע
זאלך העפטען איינטיטישע זיענעס דער אנט-
טעמיטישען צו ערווארטען, אלס היער אין אונזארן,
ווי דא האבען וועגענטעסען דיא בערוהענגע איינע
רעניערינג צו בעזיענען וועלכער עס אונד דיא אינ-
טערדריקונג דער שטראפליכען אומטרייבליכע פאל-
לער גענט אונד! אנדערעס יעדאך דיא שטיבלאנע
זא פירסט ביסמארק דיא ליבעראלען בעקאמפט

מיט דען זאצאליסטישען אונד אנט-טעמיטישען יעדאך
וואהלענפאלליע ליבעראלען.
דיא ליבעראלען בלאטטערע אין בערלין זינד
נאטירליך דורך דיא ניעדערלאנע איהרע פארטיא-
גענאסען נאנען פערשטימט אויס יאהרע 1881
צאללעס בערלין נור 30,000 זאצאליסטישע אונד
אנט-טעמיטישע שטימען הייטע יעדאך בערייטע
68,600, אלוא מעהר אלס דיא דאפעלטע אנצאהל!
— אבערס נאך דעס וואהל-אקטע דורכצאגען
לאמענע הייפען דיא היפט-שטראסען בערלינע,
צומייטע קאנזערוואטיווע וואהלער, אונד בראסען
פאר דעס פארלאסע ביסמארקס לעבהאפטע הארעס!
אונד דיא אונד דער בעסטע בעווייז דיא פירסט
ביסמארק אונד שטיללען דיא קאנזערוואטיווען זא-
צאליסטישען אונד אנט-טעמיטישען קראפטעס אונד-
טעריטיטע!

וור ווערדען שטעטע איבער דיא פארנאנגע
אונד הייטען פארלאמענטע אויספיהרליך בערייב-
טען, וור ווערדען צו דיענעס צוועקע זא אפט עס
נאכען זיין וועהר, אונזערע בלאטטע פאלליע-
שעסעפארטע טעבליאגען ביישפילען
דאמיט אונזערע גלעווער אללעס ערפארדען וואס
אין דען פערשידענען פארלאמענטען איראפאס
איבער יודען אונד יודענט האט גע-
שפראכען אונד בעשלאסען וועהר!

פערשידענע נייאנקייטען.

דיא מאנטעפארטע פארעסעסאן
אין לאנדאן אונד אונד דעס ענלישען היפט-
שטאדט וורד פאס זאמען דיענעס פאלגענעס גע-
מלערען דיא פערסט דעס פאללענענען הינ-
דערסטען לעבעס-יאהרעס דעס ווערדען אונד
פערדענטפאללען סיר מאנעס מאנטעפארטע וואר-
דע היער אין דער שפאניש-פארטוגעלישען טא-
גאנע (בית הכנסת ספרדים) זיין זעהר ווערענע
ווינע געשפרייט, דיא איינערע דען גענאנגע וואר
זעהר געשטארקט מיט פאלטען אונד בלוטען
אויסגעשטימט, פאן דער דעקע הינג אין גראפאר-
טיגע לוסטער (האנע-לאטע) פאן קונסטפאללער,
אלטער געמאלדענער ארבייט העראב, דיא
ספרדים געמלינע וועלכע אין דיענעס גענאנגע
איהרען גאטטע-דינעס אבהאלט אונד דיא אל-
טעסטע אין ענגלאנד אונד ווארדען אונד יאהרע 1604
געניירעטע, סיר מאנעס מאנטעפארטע איזט אונד
יאהרע 1801, אלוא פאר פאללען 80 יאהרען מיט-
גליעד דיענע געמלינע געווארדען, דער זיין דען
דער העלע טאנע ווערענע פאללער 80 יאהרע איינע
האטען וואר אונד אללאס דער פיער מיט איינעס
פראכטיגען בלוטען-שטרום געשטימט, אונטער דען

אונזענערען אין דער סינאגאגע בעפאנרען זיך אונ-
טער אנדערען; דער לארד-מאיר (אבער-ברונער-
מייסטער פאן לאנדאן), באראן מ'ר ר' ראטהשילד,
באראן ווארמס, סיר זאנע סאבא, אין נעפע מאנ-
טעפארטע, אונד דיא אונזענערעסען מיטלידער
דער יידישען געמיינע אין לאנדאן, דיא פערסט-
פיעדינט העלע ראכבענער דר' הערמאן אדלער
(זאנע דעס גרווען אבער-ראכבענער דר' נאשאן
אדלער (נ"ו) אויסערדעס פאנדען אויך אין
אללען אירינגען סינאגאגען אויס דיענעס אנלאסע
פיערליכע גאטטע-דינעסע שטאטע, אבערס
נאכ סיר זאנע סאבא, אלס פראדענט דער
געמיינע-אלטעסען (ראש הקהל), אין גראפאר-
טיגע פערסטע וואס באראן הערני ווארמס איינע
גייסליכען טאמט (טרינק-שפרוך) אויף דיא גע-
זונדענישע מאנטעפארטע אויסבראכטע, סיר מא-
נעס מאנטעפארטע האטען און דיענעס טאנע 650
בריעפע אונד עררעסען אונד 150 גראטולאציעס-
טעלעגראמען דערפאלטען!

עס פאר איינע זינגער צוויי יודע גע-
מיינען (און גראפארטען האטען בעקאננטליך
דאס ווענען בעניידענסווערטהע גליק, אין דרא
געמיינען געטהילט צו זיין; אין איינע איהרא-
דאקטע איינע שטאטעס-קווא אונד איינע געאלאגע,
דאס איינע דערארטע געשפרייטערונג דער גע-
מיינע-קראפטע און יעדער בעזיעהונג האכסט בע-
ווערליך, דאס ברויכט וואהל ניכט ערסט אויסא-
נאדער געווענעס אונד נאכגעווענען צו ווערדען. —
ווא נון אויס גראפארטען געמלערע וועהר, האט
דיא דארטיגע שטאטעס-קווא געמיינע איהרע איי-
לאונען בעשלאסען, זאמטליכע מיטלידערע שליע-
טען זיך דער גראסען ארט האדראקסען
געמיינען און נאך שלום דער גענעראל-פערזאמט
לויג ווארדען דיא סינאגאגע געשפערט אונד אן
דען טהורען זיענע אנגעלעגט, דער קולוס-מיני-
טער וורד פאן דעס פארלאסען בעשלאסען פער-
שטאדען ווערדען — וור בערייטע דיענע
שריטע מיט פריידען גענונגען איינע נאכדעס דיא
שטאטעס-קווא עבענזא אויף דעס בארען דעס "שלהן
ערד" שטעטע, אלס דיא ארט האדראקסען געמיינע,
איזט אין שטיבלאנעס מאטיוו צו "טרענענען"
ענטשיידען אונדענאך דיא דיענען צו-וואכט
און מיטלידערען אונד אן מיטשעלן וורד דיא א-
טהאדראקסען געמיינע איהרעס האהען בערופע
געוויס אין געשטיינערעסעס מאסע ענטשפיעכען וואס
געוויס אלס "קרוש היס" בעטראכטעט ווערדען
קאנען! —

דיא יידישען מאטריקען
אין דער אויסוויס-זעצונג דער היפט-שטאדט
רעפיענענטאנען פאס 29 טען דיענעס קאס אויך דיא

פאלליעסען דער בעקעהרטע פילאזאף.

— איינע ערפאללונג אויס דעס 17 יאהרונדערטע. —
(4טע פארשטענען.)

אונד ווארעם ניכט קינדען? — פראנטע ביל
ערשטינע, דיא דאך וואוסטע, דאס איהר ווארעס בייא איה-
דעס בודערע דעס הויז-הערדיקן מאנטענען צו זיין פלענעט
שפריצעלע שפראך קיין ווארעס, זא צוקע בלאס
פאלל בעדאכט דיא אכטעל, פאלטעטע דיא האדע אויף
דער כיוסט אונד וועגעלעט דיא איהרען ניכט זעהר נלאט-
טע שטינען אין דער ווייזע, דאס דיא אין דיענע שטעלונג
אלס "דיפלאמאטיק" ערשינען, דיא פיעל, זעהר פיעל וויסע,
דאך אויס בעשטימטען קריקטען ניכטע אויספלויען
דיפע, זא אבער אונד נייניירע ווארדע הערדורך נא-
טירליך דיא ווייזע ביל, דיא בליקטע דאדער דער מאנד
שארף אויס געוויכט אונד זאנען!
"שפריצעלע! שפריצעלע! אונד זעהר, דיא פערשיינעט
מיט עטואס! בייא מייעס לעבען! דיר אויס עטואס וויכ-
טיגעס בעקאנטע, וועלכעס דאס מיר פערהימליכטע, אונד
נישטע דאך, זאנע מיר דאך דען נינגע, ווארעס מייך בודער
מייען וואונש פערזויגען זאללעט, ווענען אונד אונד דארעם
עיווכע, דעס ראכטי יצחק פערדאך דאס קווארטער צו קינ-
דינען?"

שפריצעלע שווענע וויא דאס גאנצע . . .
ביל ה וואללעש נון דורך ערראשען דער "דיס-
לאמאטישע" מאנד דאס געוויינעס הערליכען קאנען, דיא זא-
טע דאדער ווייטער: "אונד נלויבע וואהל דאך ניכט, דאס

מייך בודער ערנסטע אכטען מיט דיענעס מענישען הענע
אין בעצונ אויף אונזערע ליבענסווערדיגע רחל מייך
בודערע אויס דאך צו פראקטיש, אונד זיך איינען בעשעל-
ארטען געלעהרען צום שווענערזאנען איינזעצען, וואס
ווערדען אונד דענע דאס איינטיקען דיענען ראכטי יצחק
פערדאך האט געטען צו בייען אונד ניכטע צו ברעכען, וועה-
רענען שאן דיא זאנע פאן מיליאנארס זיך בערייטע אונד
דיא האנד אונזערע רחל בעקארען האבען! עס
דארף דאדער נאר געטאנעס איינפאללען, דאס מייך קל-
נער בודערע, דער קיינע אנדערע מוויק קעננע, אלס דען
קלאנג דעס נאלדעס אויף דיענען ארמען געלעהרען זיין
איינע געווארען! . . .

דיא האבען פיר דען איינענליך וואהל רעכט! (ער-
ווערעטע שפריצעלע) פיר יענעס האט דער געלעהרע
ראכטי יצחק פערדאך ווירקליך זיין ניכטע! ער אויס ארם
וויא איינע קריכענע, אבער וואס ניכט אונד קאנען יא
נאך זיין! . . .

אונד ווענען דיענע "קאנען נאך זיין!" ווירד איהם
מייך בודערע, בייא דעס נור דאס איינע ווירקליכע ווערע
האט, וואס שאן יענעס גריפאר אונד, דיא וואהענע ניכט
קינדען וואס ווירקליך! ער מוס זיך איהר אונד קינדען!
דיא מאנד שטעלעט פערניינענע זענען מיט
דעס קאפער.
"אונד דיא זאנעס נאך אימער ניינען!" (שריע
ביל ה מיט איינערע אוטויללען), אונד ווארעס ניינען
דאס מאכטע אונד עבען וויסען, ווארעס זאנעס דיא מיר דאס
געוויינעס ניכט דאס האט דען זען יע געהארגע, דאס אונד
געוויינעס אויסגעלודערע?"